

Широкомасштабне вторгнення російських військ в Україну. Злочини геноциду та воєнні злочини РФ проти України. Російська пропаганда як інструмент підбурювання війни і геноциду. Розгортання дипломатичної боротьби України. Утворення міжнародної коаліції держав на підтримку України. Лендліз. Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС.

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. 24 лютого 2022 р. Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну з кількох напрямків. План швидкого захоплення Києва й зміни влади провалився завдяки опору Збройних сил, територіальній обороні та суспільства.

- назвати основні напрямки російського вторгнення
- пояснити значення оборони Києва
- охарактеризувати роль територіальної оборони й цивільного спротиву
- пояснити причини відступу російських військ із півночі України

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Початок вторгнення	24 лютого 2022 р. Росія розпочала повномасштабне застосування воєнної сили проти України.
Напрямки ударів	Наступ здійснювався з території Росії, Білорусі та окупованого Криму; ракетні удари завдавалися по багатьох регіонах.
Київський напрямок	Російські війська намагалися швидко оточити й захопити столицю, зокрема через Гостомель, Бучу та Ірпінь.
Опір	Збройні сили України, Національна гвардія, територіальна оборона та добровольці зірвали план швидкого захоплення столиці.
Харків і північний схід	Харків, Суми, Чернігів та інші міста зазнали важких боїв та обстрілів, але швидко захопити їх російським військам не вдалося.
Південний напрямок	Російські сили наступали з окупованого Криму, захопивши значні території Херсонської та Запорізької областей.
Відступ із півночі	Наприкінці березня — на початку квітня російські війська залишили Київську, Чернігівську та Сумську області.
Значення першого етапу	Україна зберегла столицю, державне управління та основні сили оборони, що зруйнувало російський сценарій швидкої перемоги.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
24.02.2022	Початок повномасштабного вторгнення РФ
24–25.02.2022	Бої за аеропорт Гостомель і початок оборони Києва
березень 2022	Важкі бої на Київщині, Чернігівщині, Сумщині та Харківщині
кінець березня – початок квітня 2022	Відступ російських військ із півночі України

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
повномасштабне вторгнення	відкрите широке застосування регулярних збройних сил РФ проти України з 24 лютого 2022 р.
територіальна оборона	складова сил оборони, організована для захисту територій і підтримки ЗСУ
воєнний стан	особливий правовий режим у державі в умовах збройної агресії
мобілізація	комплекс заходів для переведення держави та сил оборони на функціонування в умовах війни
оборона столиці	сукупність військових і організаційних дій для недопущення захоплення Києва

4. Постаті та організації

- Володимир Зеленський
- Збройні сили України
- Сили територіальної оборони
- Національна гвардія України
- цивільні волонтери

5. Причина → подія → наслідок

Прагнення керівництва РФ силою підкорити Україну та змінити її зовнішньополітичний курс



Масований напад → бої за Київ і Харків → загальнонаціональна мобілізація → відступ РФ із півночі



Зрив плану швидкого захоплення України та перехід війни до тривалої фази

Підсумок уроку

Перший етап повномасштабної війни показав, що російський розрахунок на швидкий крах української держави був помилковим. Збереження Києва й відступ російських військ із півночі стали стратегічним успіхом України.

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Звільнення окупованих територій навесні 2022 р. відкрило масштаб порушень міжнародного гуманітарного права, зокрема в Бучі та інших населених пунктах Київщини. Міжнародні організації документують убивства цивільних, катування, незаконні затримання та інші можливі воєнні злочини.

- пояснити поняття воєнного злочину
- назвати приклади порушень прав цивільних
- пояснити значення документування злочинів
- охарактеризувати роль міжнародних слідчих механізмів

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Буча	Після відступу російських військ на початку квітня 2022 р. в Бучі були виявлені тіла цивільних, у тому числі з ознаками позасудових страт.
Документування ООН	ОНСНР проводило багаторазові місії до Бучі й документувало вбивства цивільних під час російської окупації.
Інші порушення	Фіксувалися свавільні затримання, катування, жорстоке поводження, обстріли цивільної інфраструктури та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом.
Маріуполь	Тривала облога й масовані удари по місту спричинили великі руйнування та цивільні жертви.
Міжнародне гуманітарне право	Сторони війни зобов'язані розрізняти цивільних і комбатантів та захищати цивільне населення.
МКС	Прокурор Міжнародного кримінального суду 2 березня 2022 р. відкрив розслідування ситуації в Україні.
Докази	Для судового переслідування важливі фото, відео, свідчення, судово-медичні експертизи, супутникові дані й документи командування.
Відповідальність	Воєнні злочини тягнуть індивідуальну кримінальну відповідальність конкретних виконавців і командирів за встановлених законом умов.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
02.03.2022	Прокурор МКС відкрив розслідування ситуації в Україні
кінець березня 2022	Вихід російських військ із частини Київщини
початок квітня 2022	Виявлення масових свідчень убивств цивільних у Бучі
2022	Масштабне документування воєнних злочинів українськими й міжнародними інституціями

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
воєнний злочин	серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, за яке передбачена індивідуальна кримінальна відповідальність
цивільна особа	людина, яка не належить до збройних сил і не бере безпосередньої участі в бойових діях
позасудова страта	умисне позбавлення життя без законного судового процесу
міжнародне гуманітарне право	норми, що обмежують засоби й методи війни та захищають осіб, які не беруть участі в бойових діях
МКС	Міжнародний кримінальний суд

4. Постаті та організації

- ОНСНР
- Міжнародний кримінальний суд
- українські правоохоронні органи
- цивільні жертви окупації
- міжнародні слідчі групи

5. Причина → подія → наслідок

Російська окупація територій і ведення бойових дій у населених пунктах



Убивства та інші порушення → звільнення територій → документування доказів → міжнародні розслідування



Формування доказової бази для притягнення винних до відповідальності

Підсумок уроку

Документування злочинів є необхідною умовою правосуддя. Публічні звіти ООН і міжнародні розслідування підтверджують серйозні порушення щодо цивільного населення на окупованих Росією територіях.

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Російська пропаганда стала важливою складовою агресії проти України. Вона поєднувала заперечення української суб'єктності, дезінформацію про причини війни, виправдання окупації та дегуманізаційні наративи. Медіаграмотність і перевірка джерел є важливими засобами протидії інформаційним маніпуляціям.

- пояснити роль пропаганди у підготовці та виправданні агресії
- розрізняти пропаганду, дезінформацію та мову ворожнечі
- назвати типові російські наративи про Україну
- застосовувати базові правила перевірки інформації

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Заперечення української суб'єктності	Російська пропаганда систематично поширювала твердження про нібито «штучність» української держави й заперечувала право українців на окрему політичну ідентичність.
Виправдання агресії	Для легітимації війни використовувалися неправдиві твердження про «захист» населення, «денацифікацію» та нібито неминучу загрозу Росії з боку України.
Дезінформація	Неправдиві або маніпулятивні повідомлення використовувалися для заплутування аудиторії, перекладання відповідальності та підриву довіри до українських інституцій.
Дегуманізація	Частина пропагандистської риторики позбавляла українців людської або національної суб'єктності, створюючи сприятливе середовище для насильства.
Мова ворожнечі	Систематичне приниження групи за національною ознакою може сприяти нормалізації дискримінації та насильства.
Інформаційні операції	Пропаганда поширювалася через телебачення, сайти, соціальні мережі, бот-мережі та контрольовані канали на окупованих територіях.
Перевірка фактів	Надійна перевірка передбачає пошук першоджерела, порівняння кількох незалежних джерел, перевірку дати, автора, фото й контексту.
Відповідальне споживання інформації	Емоційність повідомлення не є доказом його правдивості; особливо важливо не поширювати неперевірені матеріали під час війни.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
2014	Різке посилення російської інформаційної кампанії навколо агресії проти України
2022	Масштабне поширення пропагандистських виправдань повномасштабного вторгнення
24.02.2022	Початок повномасштабної війни та новий етап інформаційних операцій
2022–2024	Посилена міжнародна увага до мови ворожнечі, дезінформації та пропаганди війни

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
пропаганда	систематичне поширення ідей та оцінок з метою впливу на поведінку й погляди аудиторії
дезінформація	навмисно неправдива або оманлива інформація
маніпуляція	прихований або викривлений вплив на сприйняття інформації
дегуманізація	позбавлення групи людей людської гідності в риториці та уявленнях
медіаграмотність	уміння критично оцінювати інформацію, джерела та способи її поширення

4. Постаті та організації

- російські державні медіа
- українські та міжнародні фактчекери
- журналісти
- соціальні мережі
- громадяни як споживачі інформації

5. Причина → подія → наслідок

Прагнення виправдати агресію та послабити опір України



Дезінформація → дегуманізація → повторення пропагандистських наративів → інформаційні операції



Спроба легітимізувати насильство, розколоти суспільство й вплинути на міжнародну аудиторію

Підсумок уроку

Пропаганда не є просто «іншою думкою», коли вона спирається на систематичну брехню, дегуманізацію та виправдання агресії. Критичне мислення і робота з надійними джерелами зменшують її вплив.

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Після 24 лютого 2022 р. Україна розгорнула масштабну дипломатичну кампанію для міжнародної підтримки. Партнери створили механізми координації військової, фінансової й гуманітарної допомоги; США ухвалили закон про ленд-ліз, а 23 червня 2022 р. Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС.

- назвати основні напрями дипломатичної боротьби України
- пояснити роль міжнародної коаліції
- охарактеризувати значення американського закону про ленд-ліз
- пояснити значення статусу кандидата в ЄС

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Дипломатична мобілізація	Президент, уряд і дипломатична служба України зверталися до парламентів, урядів та міжнародних організацій із закликами про зброю, санкції, фінансову й гуманітарну підтримку.
Санкційна коаліція	США, ЄС, Велика Британія, Канада, Японія та інші партнери запровадили масштабні санкції проти Росії.
Військова координація	У квітні 2022 р. почав діяти формат Контактної групи з питань оборони України, відомий як «Рамштайн».
Військова допомога	Партнери передавали протитанкове озброєння, артилерію, ППО, боєприпаси, бронетехніку та іншу допомогу.
Ленд-ліз	9 травня 2022 р. президент США підписав Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act, який спрощував юридичні процедури можливого надання оборонних матеріалів у позику або оренду.
Гуманітарна і фінансова допомога	Міжнародні партнери фінансували бюджетну стійкість, допомогу біженцям, відновлення критичної інфраструктури та гуманітарні програми.
Європейська перспектива	Україна подала заявку на членство в ЄС після початку повномасштабного вторгнення.
Статус кандидата	23 червня 2022 р. Європейська Рада надала Україні статус країни-кандидата на членство в ЄС.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
28.02.2022	Україна подала заявку на вступ до ЄС
26.04.2022	Перша зустріч Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн»
09.05.2022	Підписання у США закону про ленд-ліз для України
23.06.2022	Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
міжнародна коаліція	група держав та організацій, які координують підтримку спільної мети
санкції	економічні та політичні обмеження щодо держави, організацій або осіб
ленд-ліз	механізм, що дозволяє передавати оборонні матеріали в позику або оренду за спрощеними процедурами
статус кандидата в ЄС	офіційне визнання держави кандидатом на майбутнє членство в Європейському Союзі
«Рамштайн»	неофіційна назва Контактної групи з питань оборони України

4. Постаті та організації

- Володимир Зеленський
- Європейська Рада
- Європейський Союз
- Сполучені Штати Америки
- Контактна група з питань оборони України

5. Причина → подія → наслідок

Повномасштабне вторгнення РФ і потреба України у зовнішній підтримці



Дипломатичні звернення → санкції → координація військової допомоги → ленд-ліз → статус кандидата в ЄС



Формування широкої міжнародної коаліції та поглиблення європейської інтеграції України

Підсумок уроку

Дипломатична боротьба стала одним із ключових фронтів війни. Міжнародна коаліція дала Україні ресурси для оборони, а статус кандидата в ЄС закріпив європейську перспективу держави.